

Concept antwoordbrief BPF Rijn aan de Minister van IenM

- d.d. 12 oktober 2015 -

Geachte mevrouw Schultz van Haegen,

Eind januari van dit jaar heeft u het Bestuurlijk Platform Rijn gevraagd om tot een onderbouwd voorstel te komen voor een nadere selectie van kansrijke rivierverruimende maatregelen tot circa 2030, inclusief de samenhang met de dijkversterkingen in het HWBP en mogelijke startbesluiten voor één of meer MIRT-verkenningen naar rivierverruiming. U heeft de mogelijkheid geboden om in twee tranches (2015 en 2016) voorstellen in te dienen. In uw brief haalt u het belang aan dat wij als regionale partijen (waterbeheerders, provincies en gemeenten) ook op Rijn- en Maasniveau onderling afstemmen en gezamenlijk optrekken, in samenwerking met het Rijk. De voorliggende brief hebben wij afgestemd met het Deltaprogramma Maas.

Om zo goed mogelijk invulling te geven aan uw vraag is samen met Deltaprogramma Maas, het ministerie van IenM en de Deltacommissaris tot de onderstaande aanpak gekomen, die ook is opgenomen in het Deltaprogramma 2016.

- A. Het op grond van de voorkeurstrategie toewerken naar een voorstel met concrete rivierverruimende maatregelen tot 2030, inclusief maatregelen waarvoor op korte termijn een besluit tot een MIRT-verkenning mogelijk is.
- B. Het op grond van de voorkeursstrategie toewerken naar een programmatische aanpak voor rivierverruiming tot 2050 in samenhang met de dijkversterkingen.

Het doet mij genoegen om namens de voorzitters van het bestuurlijk platform Deltaprogramma Rijn en alle samenwerkende partijen, u middels deze brief te antwoorden.

A. Voorstel maatregelen tot 2030 en projecten voor een MIRT-verkenning

Antwoord en voorstel

Het bestuurlijk platform Deltaprogramma Rijn reikt u middels deze brief het Regionaal Voorstel Rijn aan voor rivierverruimende maatregelen tot 2030 met doorkijk tot 2050 (bijlage 1). Op basis hiervan doen wij aan u het voorstel om voor de twee kansrijke projecten Hoogwatergeul Varik Heesselt en Rivierklimaatpark IJsselpoort een MIRT-verkenning te starten (1^e tranche). De provincie Gelderland zal dit voorstel namens de betrokken partijen agenderen voor het BO MIRT Oost van 5 november 2015.

Met een derde kansrijke project fase 2 Reevediep is, door directe uitvoering met fase 1, het tijdelijk aanleggen van dure infrastructuur (inclusief ICT) te voorkomen. In opdracht van uw ministerie onderzoeken de betrokken regionale partijen het naar voren halen van de financiering (Deltafonds) voor een versnelde uitvoering. Wij ondersteunen dit van harte en gaan ervan uit dat dit binnenkort zijn beslag krijgt.

Toelichting

Maatregelen tot 2030 met een doorkijk naar 2050

In de Voorkeursstrategie Rijn is de aanpak van waterveiligheid in de Rijntakken tot 2100 uitgewerkt. Bij het opstellen van deze strategie in 2014 is reeds beoordeeld welke - rivierverruimende - maatregelen tot 2030 het meest kansrijk zijn om op korte termijn te realiseren (10 maatregelen). Hiervoor is een nadere prioritering gedaan binnen de 15 maatregelen die tot 2050 in de Voorkeursstrategie Rijn zijn voorzien. De voorkeursstrategie omvat ná 2050 nog 14 rivierverruimende maatregelen (totaal 29 maatregelen). Wij hebben voor u de onderbouwing en alle achterliggende informatie overzichtelijk bij elkaar gezet in de bijgevoegde notitie 'Regionaal voorstel Rijn' (bijlage 1). Voor enkele aspecten is de destijds gehanteerde informatie geactualiseerd op basis van recent onderzoek door Rijnpartners en Rijkswaterstaat-WVL. Dit heeft overigens geen aanleiding gegeven om de

prioritering uit de Voorkeursstrategie Rijn (2014) op dit moment aan te passen, aangezien deze nieuwe inzichten over kostenefficiëntie geen invloed hebben op de onderlinge vergelijking van maatregelen op een riviertak. Hiermee is een stabiele en solide basis verkregen voor onderbouwing en afweging van de maatregelen die we nu prioriteit geven. Dit betekent overigens niet dat het maatregelenpakket voor rivierverruiming tot 2030 als een blauwdruk moet worden gezien. Onderzoek door het rijk (DGRW-WVL) en door de samenwerkende Rijnpartners kan - op termijn - inzichten geven om maatregelen alsnog anders te faseren, conform de adaptieve werkwijze van het Deltaprogramma.

Zo zal de definitieve selectie en fasering van de maatregelen langs de Nederrijn en Lek (indien lokale maatregelen aan de orde) en langs de Merwedes worden opgenomen in het totaalvoorstel met concrete uitwerking tot 2030 en een programmatische aanpak tot 2050, inclusief financiële consequenties, die de Deltacommissaris in 2016 gaat rapporteren in zijn jaarlijkse rapportage (zie DP2016). Wij willen niet uitsluiten dat maatregelen, als zij voldoen aan de door u gestelde criteria en er ruimte is binnen de gereserveerde 200 miljoen, ook in het najaar 2016 nog door ons worden voorgedragen voor een startbesluit MIRT-verkenning (2e tranche). Hierbij dient opgemerkt te worden dat de maatregelen uit het Merwedepakket een nauwe relatie hebben met het HWBP traject Gorinchem-Waardenburg waarvan de verkenning al is gestart. Er wordt bij dit traject, gezien de status van de Merwede-maatregelen, door het Waterschap Rivierenland geen rekening gehouden met een waterstandsverlagend effect van deze maatregelen. Er is helderheid nodig over de te hanteren waterstandsdeling door rivierverruiming in dit riviertraject voor toekomstige dijkversterking.

Projecten voor een MIRT-verkenning op korte termijn

Voor de projecten Hoogwatergeul Varik Heesselt en Rivierklimaatpark IJsselpoort is in 2015 toegewerkt naar het starten van een MIRT-verkenning. Op basis van de resultaten concluderen de samenwerkende Rijnpartners dat de projecten Hoogwatergeul Varik Heesselt¹⁾ en Rivierklimaatpark IJsselpoort kansrijk zijn om op korte termijn tot realisatie te brengen (periode 2015-2030) en dat kan worden voldaan aan de criteria die u in de brief aan het Bestuurlijk Platform Rijn heeft gesteld voor een bijdrage uit het genoemde rijksbudget voor rivierverruiming (zie bijlage 'Regionaal voorstel Rijn').

Wij kunnen u met genoegen melden dat voor beide projecten garanties in het vooruitzicht zijn voor een aanzienlijke regionale bijdrage. Voor het Rivierklimaatpark IJsselpoort zijn ook (inter)nationale subsidies voor klimaatadaptatie en natuurontwikkeling gevonden en is een publieke cofinanciering vanuit de Nationale Postcode Loterij beschikbaar gesteld. Daarnaast is uitgegaan van een bijdrage vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma gezien de minderkosten voor dijkversterking bij realisatie van de rivierverruiming in beide projecten.

De provincie Gelderland reserveert 40 miljoen voor deze twee maatregelen en beoordeelt tijdens de verkenningsfase of dit voldoende is om de maatregelen zo integraal mogelijk te realiseren. Vanuit het HWBP wordt een bijdrage verwacht van 36 en 5²⁾ miljoen Euro voor respectievelijk de hoogwatergeul Varik Heesselt en het Rivierklimaatpark IJsselpoort. Voor Rivierklimaatpark IJsselpoort worden additionele middelen (inkomsten uit natuurmiddelen - al 6 miljoen beschikbaar - en de Kaderrichtlijn Water) geraamd op 10 miljoen Euro. De totaalkosten voor de hoogwatergeul Varik Heesselt en Rivierklimaatpark IJsselpoort zijn geraamd op 160 (109-211) en 48 (34-63) miljoen Euro waarbij wij voor Varik Heesselt voorsnog uitgaan van de meest integrale variant. De regio verzoekt het Rijk via het Deltafonds, voor deze beide projecten tezamen, maximaal 100 miljoen Euro te reserveren. De gezamenlijke partijen in de regio zullen zich in de verkenningsfase inspannen de dekking rond te krijgen, waarbij de bijdrage van de waterschappen alleen bestaat uit de besparingen op het HWBP. Als blijkt dat de kosten substantieel hoger uitvallen dan nu geraamd, dan stellen wij voor dat Rijk en regio de bovengenoemde inzet opnieuw gezamenlijk bezien.

¹⁾ De provincie stemt in met de structuurvisie waarin deze maatregel is opgenomen. De gemeente Neerijnen wil eerst meer duidelijkheid over de werkelijke waterveiligheidsopgave, maar geeft aan, ten einde snel meer duidelijkheid te krijgen voor het gebied, dat een verdere verkenning gewenst is.

²⁾ Zie onderbouwing Regionaal Voorstel Rijn (2015).

Door het starten van deze MIRT-verkenningen wil het bestuurlijk platform bijdragen aan het snel helder krijgen van de waterstandsverlaging waarmee het waterschap rekening moet houden bij de urgente dijkversterkingen op het riviertraject Waardenburg – Tiel. Ook het hiermee kunnen borgen van de EU-LIFE bijdrage en de publieke cofinanciering vanuit de Nationale Postcode Loterij voor het Rivierklimaatpark IJsselpoort is voor ons belangrijk.

Wat betreft de afstemming tussen rivierverruiming bij Varik en Heesselt en de urgente dijkversterking op het riviertraject Waardenburg – Tiel speelt een aantal onzekerheden. Deze hebben vooral te maken met de nieuwe normen en de hieraan gekoppelde toepassing van het in ontwikkeling zijnde nieuwe ontwerp- en toetsinstrumentarium. Wij willen u graag melden dat bij een startbesluit MIRT-verkenning voor het project Hoogwatergeul Varik Heesselt de regio - met de benodigde inbreng van uw ministerie - zorgt voor samenhang in het omgaan met deze onzekerheden in de beide verkenningstrajecten (HWBP Tiel-Waardenburg en Hoogwatergeul Varik Heesselt). Hierbij dient rekening te worden gehouden met de planning van het HWBP.

Verder vragen wij uw aandacht voor het ontwikkelen van spelregels binnen het HWBP om ook besparingen op dijkversterkingen, die wat meer in de toekomst spelen, te kunnen benutten voor - op korte termijn - uit te voeren rivierverruimende maatregelen. Wij stellen voor dat afspraken hierover onderdeel worden van het kader voor een programmatische aanpak van rivierverruiming (zie onderstaand B).

Tot slot willen wij opmerken dat naast de twee hierboven voorgestelde projecten - die bovenaan staan de in prioritering tot 2030 - er zeker ook kansen zijn om andere rivierverruimingsprojecten uit te voeren vóór 2030. Zowel op IJssel als Waal en Merwedens zijn kansrijke maatregelen te benoemen die al nader zijn uitgewerkt en op draagvlak kunnen rekenen, zoals de Tichelbeeksewaard (uitgewerkt op SNIP 3-niveau in het kader van de PKB Ruimte voor de Rivier) en de nevengeul Sleeuwijk. Door het ontbreken van zicht op financiering, voldoen ze op dit moment echter nog niet aan de door u gestelde criteria.

B. Toewerken naar een programmatische aanpak van rivierverruiming

Voorstel

Het bestuurlijk platform Deltaprogramma Rijn wil graag actief meewerken om in 2016 - zoals beschreven is in het Deltaprogramma 2016 - samen met de Stuurgroep Deltaprogramma Maas, HWBP en de Deltacommissaris te komen tot een kader voor realisatie van de voorkeursstrategie. Hiermee zijn stabiele uitgangspunten te verkrijgen voor dijkversterking (Hoogwaterbeschermingsprogramma) en is een structurele basis te creëren voor een programmatische aanpak van rivierverruiming.

Toelichting

Bij het vooruit kijken naar het uitvoeringsgericht maken van de voorkeursstrategie en het toewerken naar een programmatische aanpak van rivierverruiming, constateert het bestuurlijk platform Deltaprogramma Rijn een dilemma. Voor dijkversterking is de juridische en financiële borging beschikbaar, voor rivierverruiming ontbreekt een dergelijk structureel kader. Als wij de bevindingen uit de twee MIRT-onderzoeken en het WVL-onderzoek (bijdragen vanuit HWBP) grofweg door vertalen naar het pakket van maatregelen tot 2030 en verder, valt niet anders dan te constateren dat zowel de rijksmiddelen (gereserveerde 200 miljoen Euro) alsook de nu bekende regionale bijdragen ontoereikend zijn. Dit betekent dat zonder een helder kader voor rivierverruiming, waaronder een structurele rijksfinanciering en bijbehorende governance, de voorkeursstrategie onvoldoende door de betrokken partijen is

op te pakken. Dit creëert spanning tussen dijkversterking en rivierverruiming. De samenhang tussen dijkversterking en rivierverruiming vereist immers dat voorafgaand aan beslissingen over dijkversterking(en) duidelijk is met welke waterstandsdeling en type maatregel op termijn rekening gehouden moet worden.

Bovengenoemd dilemma is op te lossen door een - tactisch - kader voor de realisatie van rivierverruiming te ontwikkelen. Dit kader dient zowel gericht te zijn op het verkrijgen van stabiele uitgangspunten voor dijkversterking (Hoogwaterbeschermingsprogramma) alsook een structurele basis te creëren als eerste stap voor een programmatische aanpak van rivierverruiming. Afspraken hierover worden bij voorkeur in het Deltaprogramma 2017 opgenomen. In dat geval ontstaat in 2016 helderheid over het kunnen realiseren van de voorkeursstrategie (dijkversterking én rivierverruiming) en ontstaat tevens een helder uitgangspunt voor de korte termijn programmering van dijkversterkingen (HWBP). Bij het nog op te stellen kader en de afspraken hierover, waaronder de governance en financiering van een structurele aanpak van rivierverruiming, zijn de wettelijke rollen en taken van partijen op het gebied van water en ruimte het uitgangspunt. Dit betekent onder meer dat waterschappen geen - additionele - kosten zullen dragen voor rivierverruiming, anders dan de besparing op de opgaven voor dijkverbetering (HWBP).

Samengevat biedt dit kader helderheid over de volgende aspecten:

- redeneerlijn rivierverruiming irt dijkversterking (doorwerking nieuwe nomen, diversiteit opgaven-kostendragers);
- gezamenlijk, concreet en haalbaar doel voor rivierverruiming tot 2050 per riviertak;
- stabiele uitgangspunten voor te hanteren waterstandsverlaging in het HWBP (schaal riviertrajecten);
- structurele, lange termijn financiering vanaf 2028 van rivierverruimende maatregelen (rijk en regio);
- governance programmatische aanpak rivierverruiming (partijen en rollen: zoals sturing en toetsing);
- onzekerheden, risico's en beheersmaatregelen bij toepassing van het kader.

De uitwerking van dit kader leidt tot afspraken waarbinnen zowel dijkversterking als rivierverruiming tot 2050 via een programmatische aanpak tot verdere uitwerking en realisatie kunnen komen. Een deel van die 'spelregels' is al op korte termijn nodig voor de uitvoering van urgente HWBP-projecten en de rivierverruimende maatregelen zoals Hoogwatergeul Varik Heesselt en Rivierklimaatpark IJsselpoort.

Hoogachtend,

namens het Bestuurlijk Platform Rijn

GS Gelderland

Bijlage

1. Notitie 'Regionaal Voorstel Rijn' (Deltaprogramma Rijn, oktober 2015)
2. Lijst nader te raadplegen documentatie DPR en MIRT-onderzoeken

BIJLAGE 1.

NOTITIE REGIONAAL VOORSTEL RIJN (Deltaprogramma Rijn, oktober 2015)

Als separaat document bijgevoegd.

BIJLAGE 2.

LIJST NADER TE RAADPLEGEN DOCUMENTATIE DPR EN MIRT-ONDERZOEKEN

DPR Rivieren

- Voorkeursstrategie Waal en Merwedeb (DPR, 2014)
- Voorkeursstrategie IJssel (DPR, 2014)
- Voorkeursstrategie Neder Rijn en Lek (DPR, 2014)
- Voorkeursstrategie Rijn (DPR, 2014) en vastgelegd in DP2015
- Prioriteren, agenderen en programmeren (Brondocument DPR, 18 augustus 2014)

MIRT-onderzoek Hoogwatergeul Varik Heesselt

Onderzoeksrapport MIRT1 Hoogwatergeul Varik Heesselt (2015) met onder meer:

- Gebiedsanalyse voor gebiedsproces Varik Heesselt (Provincie Gelderland en gemeente Neerijnen, 2014)
- Factsheet kosten Hoogwatergeul Varik Heesselt (DP Rijn, 2015)
- Memorandum Effect op afvoerverdeling Hoogwatergeul Varik Heesselt (HKV Lijn In Water, 2015)
- Memorandum Rivierkundige beschouwing Hoogwatergeul Varik Heesselt. (HKV Lijn In Water, 2014)
- Rivierkundige analyse Beuningen – toetsing schetsontwerp (HKV Lijn In Water, 2014)
- Hoogwatergeul VH, Pre-verkenning (Prov. Gelderland, gem. Neerijnen, ws Rivierenland, 2014)
- Hoogwatergeul Varik Heesselt; onderzoek naar meekoppelkansen (Projectteam HVH, 2015)□
- Memo Het belang van een hoogwatergeul Varik Heesselt (Projectteam HVH, 2015)□
- Memo proces Verkenning MIRT2 hoogwatergeul Varik Heesselt [Projectteam HVH, 2015]
- Verkenning MIRT2 Hoogwatergeul Varik Heesselt: onderdeel draagvlak [Projectteam HVH, 2015]

MIRT-onderzoek Rivierklimaatpark IJsselpoort

Onderzoeksrapport MIRT1 Rivierklimaatpark IJsselpoort (2015) met onder meer:

- Gebiedsvisie Koppenwaard (Gemeente Zevenaar, 2008)
- Notitie – Programmering/Gelderse Gebiedsontwikkeling (Provincie Gelderland, 2015)
- Gebiedsvisie Rivierklimaatpark IJsselpoort (Natuurmonumenten, SBB, gemeenten en Prov. GLD, 2015)
- Velperwaarden – Definitief Ontwerp LIFE Floodplain Development (Natuurmonumenten, 2014),
- Kostenraming Klimaatpark IJsselpoort□(Projectteam RKP, 2015)
- Vraagstelling afvoerverdeling Klimaatpark IJssel (Rijkswaterstaat WVS. 2015)
- Uitvoeringsplan IJsseluiterswaard Westervoort (SBB, Natuurmonumenten, gem. Westervoort, 2015)
- Structuurvisie WaalWeelde West (Provincie Gelderland, 2015).

Overige documenten

- Pre-verkenning Sleeuwijk (betreft vooronderzoek door Rijkswaterstaat West-Nederland Zuid, 2015)
- ENW-advies methodiek Effectiviteit Rivierverruiming (in voorbereiding, 2015)